

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik
Postbus 2235
6201 HA Maastricht

Het SOK-bestuur:

Rob Heckers	Voorzitter a.i.	043-343 81 71	<i>robmac@planet.nl</i>
Rik Bastiaens	Secretaris	00-3212-210 639	<i>rik.bastiaens@pandora.be</i>
Jacquo Silvertant	Bestuurslid	06-514 34 400	<i>jacquo@tele2.nl</i>

SOK secretariaat adres:

Krukstraat 2, 3770 Val-Meer (Riemst), België , 00-3212-210 639, *rik.bastiaens.@pandora.be*

E-mail SOK:

sok@nhgl.org

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". *www.subbrit.org.uk*

Bestuur Stichting ir D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 361 87 93	<i>j.orbons@xs4all.nl</i>
Desirée Schoenmakers	Secretaris	043 - 321 65 06	<i>d.schoenmakers@wanadoo.nl</i>
Pierre Hardy	Penningmeester	043 - 363 75 91	<i>pfg.hardy@hetnet.nl</i>
Wilfred Schoenmakers	Bestuurslid	043 - 344 07 41	<i>w.schoenmakers@nutsonline.nl</i>

Stichting ir. D.C. van Schaik:

www.vanschaikstichting.nl

Technische Commissie Stichting ir D.C. van Schaik:

Olav Hensing, Plateauweg 7, 6212 EA Maastricht, telefoon: 043 - 321 84 73

Redactie SOK-Medelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, telefoon: 00 - 3212-454 059

Redactie SOK-Info:

Fons Leunissen, Wijnbesstraat 105, 6543 TL Nijmegen, telefoon: 024 - 378 18 20

E-mail: *sok-info@planet.nl*

De SOK op Internet:

www.sok.nl

SOK-ledenpasjes:

SOK-leden kunnen een SOK-lidmaatschapspasje krijgen dat een jaar geldig is.

De aanvraag moet vergezeld van een pasfoto bij de secretaris worden ingediend.

SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september, en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht.

Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: Koppeltje met "lentekriebels" uit de Zonneberg (foto: Rob Heckers).

Adressen, mededelingen en oproepen

Nieuw aspirant-lid

Karel Walraven, Reijmerstokkerdorpsstraat 110 b,
6274 NN Reijmerstok,
telefoon: 043-4571808 e-mail: k.walraven@raketnet.nl

Gewijzigde adressen

- Thomas Heemskerk, Dianahof 5, 6215 RA Maastricht, telefoon: 06 - 53737689, e-mail: heemskerk_thomas@hotmail.com
- Koen Hoessels, Misweg 17, 3770 Zichen-Zussen-Bolder, telefoon: 0032-(0)494-669065
- Silvana Lochi, Ds. Pontierstraat 17, 6412 ED Heerlen, telefoon: 045-5726936

Gewijzigd e-mailadres

- Henk Blaauw: h.blaauw@psych.ru.nl

Programma ledenavond vrijdag 13 mei

Vrijdag 13 mei is er weer SOK-ledenavond in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. We beginnen zoals gebruikelijk om 19.30 uur. Het volledige programma was nog niet helemaal rond bij het ter perse gaan van deze SOK-Info, maar de twee hoofdthema's van de avond zijn:

- Ed de Groot zal een overzicht geven van het inventarisatiewerk dat Jos Cobben en hij deden in de Caestertgroeven en dat zij binnenkort zullen afronden. Vooral tekens en teksten uit de eerste ontstaansperiode hadden hun aandacht. Hun inventarisatiewerk bleek tientallen vaak nog onbekende inkrassingen op te leveren. Op deze avond zullen voornamelijk dia's vertoond worden van hun vondsten in gangenstelsel Ternaaien-Beneden.
- Henk Blaauw zal een update geven van zijn onderzoek in de Caestertgroeve. Enkele items van deze presentatie zijn:
  - De resultaten van het literatuuronderzoek
  - Het fotograferen van de tekeningen en het kunsthistorisch onderzoek van de Radboud Universiteit in Nijmegen
  - Het nemen van houtskoolmonsters voor de C14-dateringen aan de universiteit van Kiel in Duitsland.

Natuurlijk zal er ook weer gelegenheid zijn om na te praten in het museumcafé.

Hopelijk tot dan!

Rob Heckers, activiteitencoördinator

Open brief van Erik Honée over zijn terugtreden als voorzitter

Beste SOK-leden, het is met grote teleurstelling dat ik jullie kenbaar moet maken dat ik per 1 mei stop met het voorzitterschap en bestuur van de SOK. Zo'n besluit neem je niet gemakkelijk. Het groeit geleidelijk en na overleg met vrienden en bekenden en na heel wat gepeins, komt dan het moment waarop je tot het besef komt, dat je niet om je principes heen kunt en dientengevolge moet stoppen. Naast mijn gezin met jonge kinderen en een drukke baan, hadden de veranderingen, plannen en problemen binnen de SOK veel aandacht nodig. Het voortbestaan van elke vereniging hangt af van het vinden van de juiste mensen op de juiste plek. Mensen die enthousiast zijn, van aanpakken weten, creatief zijn en nieuwe ideeën aandragen. Mensen die op een integere manier omgaan met de belangen van hun club en niet hun eigen "zaak" vooropstellen. In elk geval wens ik Rik, Rob en Jacquo veel succes met de voortzetting van het bestuur. Ik dank jullie voor de goede samenwerking en prijs jullie voor de manier waarop jullie je voor de SOK inzetten. Dat is een hele geruststelling voor de toekomst van de SOK en ik ga er dan ook vanuit, dat jullie een geschikte opvolger zullen vinden.

Graag bedank ik iedereen voor het genoten vertrouwen. Ik blijf natuurlijk gewoon lid en hoop mij nu wat meer te kunnen toeleggen op het doen van onderzoek: graag en veel ondergronds. Tot in de berg of op een ledenavond!

Erik Honée

Bestuursnieuws

In het bestuursnieuws van de vorige SOK-Info konden jullie al lezen dat het bestuur een bewogen periode doormaakte. De afgelopen twee maanden begon het gebrek aan bestuursleden dan ook zijn tol te eisen. Zelfs zodanig, dat enkele van de resterende bestuursleden zich genoodzaakt zagen om terug te treden, omdat ze niet genoeg tijd konden vrijmaken om al hun taken goed uit te voeren. Daardoor werd de druk op de overige bestuursleden natuurlijk nóg groter; zij moesten nu niet alleen nóg meer taken op zich nemen, maar ook nog eens de nieuwe bestuursleden begeleiden en inwerken. Dat dit tijd en energie vreet, zal natuurlijk niemand verbazen.

Wat ons als bestuur wél verbaasde, was dat voorzitter Erik Honée ons mededeelde dat ook hij geen tijd meer kon en wilde vrijmaken voor zijn geliefde SOK. Hij heeft namelijk besloten om zijn bestuursfunctie neer te leggen om meer tijd aan zijn jonge gezinnetje te kunnen besteden. Dit nieuws kwam voor ons als de bekende donderslag bij heldere hemel en liet ons verbijsterd achter. We hebben Erik leren kennen als een persoon met een tomeloze inzet en een charismatische uitstraling en zien hem met pijn in ons hart gaan. Uiteraard blijft Erik wel SOK-lid en het zou me niets verbazen als hij in de nabije toekomst met een pracht van een project boven water komt (Eigenlijk weet ik dat wel zeker!). Het bloed kruipt tenslotte waar het niet gaan kan, nietwaar Erik?

Erik, het bestuur dankt je hierbij hartelijk voor je inzet voor de SOK als lid, bestuurslid, interim-voorzitter en natuurlijk als voorzitter.

Nu Erik Honée zijn functie heeft neergelegd, zal ondergetekende (tot voor kort vice-voorzitter) tijdelijk de functie van interim-voorzitter op zich nemen. Het

bestuur zal in een later stadium beslissen wie de definitieve nieuwe voorzitter wordt, maar momenteel heeft het werven van bestuursleden de allerhoogste prioriteit. Ik verzoek iedereen dan ook met klem, om nog eens goed na te denken of zo'n bestuurstaak niets voor hem (of haar!) is. We zitten nu echt te springen om SOK-leden die ons team willen komen versterken! Wees niet bang, wij zijn immers ook maar goed bedoelende vrijwilligers die nog veel moeten leren. Het zou toch van de gekke zijn als een club van meer dan honderdvijftig leden uit elkaar valt bij gebrek aan kandidaten voor de vacatures in het bestuur! En het zou natuurlijk nóg belachelijker zijn, als we buiten de SOK op zoek moeten gaan naar nieuwe bestuursleden! Dus mensen, trek nu je stoutste schoenen aan en bespreek de mogelijkheden eens met een van de huidige bestuursleden, dat kan immers nooit kwaad....

Tot besluit: Nu het vleermuisseizoen voorbij is, kunnen we ons weer zonder restricties overgeven aan een goede portie mergelsnuiven, eer we eindelijk het onderzoek afmaken dat al jaren op de plank ligt te verstoffen, of aan een nieuw spraakmakend project beginnen. De vele mooie (gerestaureerde) ingangen lachen ons uitnodigend toe en met trots bezien we al het moois, dat wij samen met de Van Schaïkstichting hebben bereikt in de afgelopen jaren. Dus, beste groeuvrienden, heel veel plezier tijdens het komende bergloperseizoen. Enne..... wees wel een beetje voorzichtig hè!

Namens het SOK-bestuur, Rob Heckers, voorzitter a.i.

Schenkeningen aan het SOK-docucentrum

Het bestuur dankt Jacquo Silvertant voor het exemplaar van zijn 'De Zuid-Limburgse Mergelgroeven in het Duitse Oorlogsplan 1943-1944' en Joep Orbons voor het rapport "Inventarisatie van de Ingangen van de Onderaardse kalksteengroeven in Nederland 2002-2004". Beide werken zijn zeer welkome bijdragen aan ons SOK- docucentrum!

Het bestuur

SOK-feestavond!

Na de uiterst geslaagde barbecue van vorig jaar heeft het bestuur besloten om jaarlijks een dergelijke feestavond te organiseren. De locatie en precieze invulling van het komend feest zijn nog geheim maar zullen tijdig worden bekendgemaakt. Wat wij wel al kunnen prijsgeven, is de datum: de festiviteit zal plaatsvinden op zaterdag 20 augustus 2005. Aangezien wij van tevoren het een en ander moeten regelen (met betrekking tot de inkoop en dergelijke) vragen wij jullie om vóór 1 juli aan te geven of je komt en met hoeveel personen. Want het is uiteraard de bedoeling dat eventuele partners ook meekomen. Je wordt dan tijdig geïnformeerd over de locatie, tijd en kosten. Je kunt je opgeven bij Jacquo Silvertant (06-51434400 - jacquo@tele2.nl). We hopen dat ook jij door je aanwezigheid zaterdag 20 augustus wilt bijdragen aan de feestvreugde!

Het bestuur

Verslag ledenavond vrijdag 11 maart

Vice - voorzitter Rob Heckers opende de avond met te constateren dat onze opgeschroefde prestatie maatschappij er kennelijk nog niet in geslaagd is om de mensen volledig van hun tijd voor liefhebberijen te beroven en dat er vooral nog geen sprake is van enigerlei "leegloop" in de SOK. Want ondanks de gure wind en de regenbuien, was het zaaltje van het NHMM weer gezellig vol met leden en genodigden. Rob memoreerde dat er vorig jaar vijftien nieuwe leden waren bijgekomen (een stijging van 10 %) en dat er dit jaar inmiddels ook alweer vier nieuwelingen waren toegetreten tot onze troglofiele gelederen. "Het onderzoek in de onderaardse kalksteengroeven is springlevend!" aldus Rob, die vervolgens ook nog vermeldde dat het goed was om te zien dat die aspiranten probleemloos hun weg binnen de SOK hadden kunnen vinden. Tot slot loofde hij de diverse leden die recentelijk aan een nieuw onderzoek waren begonnen.

Vervolgens namen er successievelijk drie leden plaats achter het spreekgestoelte: Ton Breuls verzocht ons uit naam van het Streekmuseum Valkenburg om aanschouwingsmateriaal (schenking of bruikleen) over blokbreken en groeven, in verband met geplande permanente expositie over dit thema. Daarna kwam Jan Spee aan het woord, die na zijn aanhef "dames en heren..." opmerkte dat er op deze ledenavond meer dames dan ooit aanwezig waren (nl. vijf!). Na een pluimpje voor de redactie van de SOK -Info, vertelde Jan dat hij even wilde inhaken op een artikel uit SOK-Info 114. Het betreffende stukje was een "in memoriam" van Ed de Grood voor Thea van Schaik en Ton Geitenbeek. Jan had twee van zijn thema-boeken meegebracht waarin (o.a.) materiaal over deze groevecoryfeeën te bekijken was. Tot slot vestigde Martin Hoogerwerf de aandacht op een zojuist uitgekomen publicatie over de strijd van het dorpje 't Rooth tegen de steeds verder voortschrijdende dagbouwgroeve van Ankersmit. Omdat we het toen toch al over "mergel gerelateerde boeken" hadden, onthulde Stied Witlox vanuit het publiek dat er wellicht een boek over Marcel Bex zou gaan verschijnen en dat hij daarom op zoek was naar anekdotes over deze man. (Bex was één van de leden van de "Vleermuizen", een inmiddels legendarische groep jonge berglopers van rond de Tweede Wereldoorlog.)

Nummer 41 van SOK-Medelingen was geheel gewijd aan de resultaten van een door vier leden van werkgroep "Gronoma" ondernomen inventarisatie van het Houbenbergske. John Hageman kwam ons daarom nu vertellen wat Peter Jennekens, Ger Wishaupt, Henk Ramakers en hij zoal beleefden tijdens dit onderzoek en hoe ze tot hun bevindingen kwamen. We zagen prachtige beelden van het Houbenbergske en luisterden zeer geboeid naar het enthousiaste commentaar van John. Het Houbenbergske is een aaneensmelting van twee gangenstelsels, die vanaf eind zeventiende eeuw ontstonden (het oudste opschrift is uit 1687). De kalksteenlaag waarin de groeve werd ontgonnen, is erg zacht en zit boordevol met vuursteen. De groeve was dus een hel voor blokbrekers, maar werd een waar paradijs voor berglopers door het grillige onderaardse landschap dat de moeizame bouwsteenwinning opleverde. Door al die onregelmatigheden doet het gangenstelsel zeer onstabiel aan, maar het blijkt bij nader onderzoek toch redelijk uitgebalanceerd te zijn. Het Houbenbergske is een "boerengeriefberg", waar boeren mergel wonnen voor eigen gebruik. Aangezien de uitgebroken blokken van een inferieure kwaliteit waren, werden er overwegend tweederangs bouwsels, zoals schuren en tuinmuurtjes van opgetrokken. Die hielden echter meestal niet erg lang stand, omdat de mergel al gauw verpulverde.

Typierend voor het Houbenbergske is dat er, buiten het gebruik als schuilplaats in de Tweede Wereldoorlog en het gebruik voor recreatie door de inwoners van Welsden, schijnbaar nauwelijks secundair gebruik plaatsvond. Het gangenstelsel diende slechts incidenteel als koeienstal. De dorpsjeugd vermaakte zich dan wel eens door de arme beesten in het donker door de groeve te jagen, zodat ze in paniek met hun koppen tegen de wanden knotsten. Het onderzoeksteam verkreeg deze wetenschap overigens van één van de mensen die zich daar ooit zelf aan bezondigd had en die in zijn latere leven bioloog werd! En over biologie gesproken: John Hageman (van oorsprong een vleermuisonderzoeker!) wees erop, dat er bij groeve-onderzoek vaak nog te veel gefocust wordt op vleermuizen, maar dat groeven ook tal van andere diersoorten kunnen herbergen. In het Houbenbergske is dit zeker het geval, want naast o.a. de ingekorven vleermuis huizen daar vossen, steenmarters, muizen, padden, hagedissen, sprinkhanen, libellen, enz., enz.. Aan het eind van zijn presentatie bedankte John de "Stichting het Limburgs Landschap" voor de (vijftientig maal) toegang tot het Houbenbergske.

"Mooi werk, daar had ik best bij willen zijn!" verklaarde Ger Frencken, de speciaal voor deze avond uitgenodigde voorzitter van Stichting "het Limburgs Landschap". Hij nam plaats achter het kathedraal en kaatste Johns dankwoord meteen terug: "Jullie bedanken ons, maar dat geldt zonder meer ook andersom! Dit soort onderzoek is immers zeer waardevol voor onze stichting. Dit was nog maar één van onze vele groeven en er ligt dus nog een hoop werk op jullie te wachten. Het enthousiasme van de SOK moet beslist de ruimte krijgen en we moeten gezamenlijk overleggen hoe we dat gaan realiseren. We hebben nu goed contact gelegd en willen dat beslist gaan uitbouwen". Deze woorden klonken ons natuurlijk als engelengezang in de oren; het Limburgs Landschap heeft nu dus meer oog gekregen voor de ondergrondse landschappen en beschouwt samenwerking met de SOK als zeer wenselijk! Als bezegeling van de gelegde banden, bood Ger Frencken de onderzoekers van het Houbenbergske een publicatie aan van Stichting het Limburgs Landschap genaamd "De Schoonheid van het Limburgse Landschap".

Na een korte pauze bracht Joep Orbons verslag uit van het onlangs afgeronde project "Inventarisatie groeve-ingangen", dat werd opgezet door de SOK, de Van Schaikstichting en de IKL (Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg). Aanleiding voor het project was de restauratie van de ingang van de Apostelgroeve in 2000. De SOK en de Van Schaikstichting kwamen toen in contact met de IKL en er werd besloten om gezamenlijk meer ingangen te gaan restaureren. Om inzicht te krijgen bij welke groeven dat het meest noodzakelijk en zinvol zou zijn, werd de toestand van alle groeve-ingangen nauwkeurig geïnventariseerd door ongeveer vijftig SOKkers en niet-SOKkers. Die reuzenklus werd geklaard in de periode 2002-2004. Het boek van Luc Walschot en Jan Laumen "Mergel Gebroken" diende hierbij vaak als wegwijzer, aangezien daar de locaties van alle ingangen staan opgetekend. Inmiddels is het rapport van de inventarisatie gepubliceerd en een budget verworven dat toereikend is om veertig á vijftig groeve-ingangen onder handen te gaan nemen. Na 1 april, als de winterslaapperiode van de vleermuizen is afgelopen, zal men aan de slag gaan. Joep Orbons zal optreden als adviseur, de IKL, diverse aannemers en wellicht vrijwilligers uit de SOK zullen de restauratiewerkaamheden gaan uitvoeren.

Vorig jaar jaar heeft de Van Schaïkstichting werkzaamheden georganiseerd bij enkele van de door haar beheerde groeven en één van die projecten betrof de Gewandgroeven. Op 17 april 2004 werd daar door zo'n twintig SOK-leden het omliggende terrein opgeruimd, het hekwerk rond het groeveterrein hersteld en een nieuwe spijl in een ingangspoort gelast. Al die activiteiten werden door Marcel Weiland gefilmd en door Joep Orbons gefotografeerd. Marcel Weiland maakte een prachtige, soms ook komische collage van dat materiaal en die kregen we nu voorgeschoteld. Het effect van de beelden werd versterkt door goed gekozen achtergrondmuziek, die vaak naadloos samensmolt met het overleggend gemompel der noeste werkers, het gepruttel van het aggregaat, het suizen van de lastoorts, het gehamer op de palen voor de afrastering en het gekraak van dorre takken (of waren dat de gewrichten van de wat oudere vrijwilligers?). Overigens verdient Marcel niet alleen lof voor zijn film, maar ook voor zijn bemoeienissen met de audiovisuele apparatuur tijdens deze ledenavond. Dankzij hem waren er ditmaal (voor het eerst!) geen problemen met de "nieuwe media".

Als intermezzo werd er een serie fraaie tekeningen van groevegangen (kleurkrijt op zwart papier) op het scherm vertoond. De tekeningen werden gemaakt door Wim van Schaïk, die al eerder een serie geslaagde aquarellen van groeven maakte. Wat echter niet op het scherm getoond werd, was de röntgenfoto van zijn ruggegraat die hij mij liet zien. Die heeft ernstig letsel opgelopen door een ongelukkige valpartij en daarom moet Wim nu een tuigje dragen. Toen ik bezorgd informeerde hoe het nu met het berglopen zat, verklaarde deze nestor der groeven met een opeens zéér jeugdige grijns, dat hij over enkele weken alweer in de Zonneberg zou rondlopen. Jaja, taaie jongens, die senior-berglopers! Tof!

Als laatste item van deze ledenavond werd er een korte videofilm van Jacques Diederer vertoond. Daarin werden drie inwoners van Valkenburg geïnterviewd, die in de Tweede Wereldoorlog hun toevlucht hadden gezocht in respectievelijk de Fluwelengroeve, de Gemeentegroeve en de Heidegroeve. Avontuurlijk? Soms, maar ook veel afzien; weinig te eten, slapen op stro, vocht en kou, gedreun van tanks en geschut boven je hoofd en een onzekere toekomst tegemoet. En je zult maar als klein meisje steeds vlak langs een dode moeten lopen, die in een half donkere groevegang onder een zeil ligt opgebaard.....

Nog iets leuks tot besluit: Na afloop van Marcells film vroeg Hub Geurts (de beheerder van de Gewandgroeven) het woord. Hij zei dat hij die 17e april 2004 als een prachtige en welbestede dag had ervaren en bedankte alle betrokkenen nogmaals voor hun inzet. Tot slot verklaarde hij trots in zijn smeugste Valkenburgs: "Toen iech es klein jungske veur het iersj in de bèrreg kaom, had iech ech noets kinne dinke tot iech nog es groevebeheerder zou weure!"

Fons Leunissen

Boekentip! De Duivel groef een paradijs

Hoewel dit boek niet over ondergrondse zaken gaat, is het wellicht toch interessant voor veel SOK-leden. In "de Duivel groef een paradijs" gaat het namelijk om de omstreden bovengrondse mergelgroeve die het dorpje 't Rooth bijna geheel opvrat. Journaliste Nanne Dorren vertelt een verhaal over intriges van politiek en bedrijfsleven, boeren die om grond twisten, duivelse listen en het lot van de

geelbuik vuurpad die - paradoxaal genoeg - juist een paradijselijk habitat kreeg door de niets ontziende ontginning. Voor de rest werd het landschap onherstelbaar geweld aangedaan en ook veel streekbewoners voelen zich "gesjendeleerd", genegeerd en gekoeioneerd. Alweer wat jaartjes terug zagen we op televisie een nog niet zo oude grijsaard die triest zei: "Deze kwestie speelt nu al zo lang en we hebben zo hard gevochten om ons leefgebied, dat ik er ondertussen grijze haren van heb gekregen!"

Het tweehonderd pagina's tellende boek gaat niet alleen over het kleine dorpje en zijn veelbewogen geschiedenis, maar is exemplarisch voor wat er op heel wat plaatsen in ons land gebeurt: de strijd tegen de Betuwe- en Hoge Snelheidslijn, tegen nieuwe snelwegen, oprukkende bedrijventerreinen en uitdijende luchthavens. "De schoorstenen moeten nu eenmaal roken!" Maar moet dat ten koste van alles en iedereen gaan? Realiseren wij ons wel genoeg wat er verloren gaat? "De duivel groef een paradijs" roept dergelijke vragen op en daardoor zullen velen van ons zich in dit boek kunnen vinden.

Het boek is dit jaar (in paperback) verschenen bij uitgeverij Lemniscaat, ISBN: 9056376942 en de prijs is 14,95 Euro.

De redactie

Tip! Mijnbouwhistorie op Internet

Op de website van de Speläologische Vereinigung Nordrhein-Westfalen is het zogenaamde "Befahrerhandbuch" te downloaden. In dit lijvige werk staan veel zaken over mijnbouwhistorisch onderzoek, die ook op het werk van de meesten van ons van toepassing zijn. Het boek van auteurs Georg Leupolt en Maja Hocker verscheen in 1998 en geeft bruikbare richtlijnen voor met name het mijnbouwhistorisch veldwerk. Het is 264 pagina's dik, rijk geïllustreerd en zoals reeds vermeld te downloaden van het internet: www.svnw.de/download.htm. Een andere aanrader over groeve-onderzoek in Duitsland is: www.untertage.com van de Grubenarchäologische Gesellschaft.

Jacquo Silvertant.

Besluit SOK-project Inventarisatie Groeve-ingangen

Tussen 2002 en 2004 is door een groep van ongeveer 35 enthousiaste SOK-leden een inventarisatie van alle ingangen van mergelgroeven in Nederland uitgevoerd. Hierover heeft reeds meerdere malen iets in de SOK-Info gestaan en op SOK-ledenavonden werd dit project ook geregeld besproken. Er is een hoop werk verzet: 556 ingangen (in negen gemeenten) werden beschreven, gefotografeerd en op kaart ingetekend. Daarnaast zijn er drie groeven gerestaureerd, waarbij ook menig SOK-lid meehielp. Het ging om een opruimactie in de Flesschenberg, het plaatsen van hekwerk rondom de Heerderberg en de heropening en afwerking van de ingang van de Scheuldergroeve. Door de inventarisatie zijn vele goede con-

tacten gelegd met eigenaren. Dit leverde in 2004 reeds twee nieuwe groeven op in beheer van de Van Schaikstichting: de eerder genoemde Scheuldergroeve en de Heiberggroeve. Gezien de nieuwe contacten, zullen er nog wel meer volgen. De samenwerking met de IKL was ook prima, want die stichting heeft het vrijwilligersproject ondersteund door materialen te leveren.

Inmiddels is de inventarisatie afgerond en zijn alle gegevens bij elkaar gezet en gepubliceerd in een rapport. Dit rapport is in een kleine oplage uitgebracht en wordt door het publicatiebureau van het Natuurhistorisch Genootschap verspreid. Het telt 106 pagina's (waarvan 24 in kleur) en bevat drie cd's, waarop alle kaarten van de groeven plus de foto's en beschrijvingen van alle ingangen zijn te vinden. Afgelopen januari werd de publicatie aan het Provinciaal Bestuur aangeboden en bij die gelegenheid waren er natuurlijk ook veel SOK-leden aanwezig. Tien exemplaren van het rapport zijn ter inzage in het SOK-docucentrum, maar het is ook te bestellen (voor SOK leden). De prijs van het rapport is 35 Euro inclusief verzendkosten. (Prijs bij afhalen in Roermond is 30 Euro). Bestellen kan door het strookje onderaan dit artikel in te vullen en op te sturen.

Hoe nu verder? De inventarisatie is klaar en het rapport gepubliceerd en daarmee heeft de SOK haar werk volbracht. De volgende stap is aan het IKL, dat 500.000

Euro van de Europese gemeenschap en enkele andere sponsors heeft ontvangen om 40 á 50 ingangen te restaureren. Gebruik makend van de SOK-inventarisatie en de daaruit naar voren komende prioriteiten, zal er dus in 2005 een hoop werk verzet worden om de ingangen te restaureren. De werkzaamheden zullen onder andere bestaan uit het heropenen van groeven, het plaatsen van poorten en snoeiwerkzaamheden. Dit alles zal grotendeels door aannemers uitgevoerd worden, maar ook SOK-leden zouden bij sommige werkzaamheden wellicht kunnen meehelpen. Omdat de IKL maar beperkte kennis over de groeven bezit, is Joep Orbons voor een paar uur in de week in dienst genomen om het project ter zake kundig te laten begeleiden.

Wat gebeurt er na de restauratie van de ingangen? De restauraties zullen niet zomaar bij iedere ingang uitgevoerd worden. Een belangrijke voorwaarde voor de herstelwerkzaamheden is, dat de eigenaar daarna zelf een verantwoord beheer over zijn groeve voert. Het mag niet zo zijn, dat de ingang na de restauratie weer binnen een paar jaar verloedert of dat een eigenaar een toeristische attractie gaat exploiteren in zijn groeve. Daarom worden er met iedere eigenaar afspraken gemaakt. Als hij in staat is om geheel zelf een goed beheer te voeren, is dat prima. Als hij dat niet kan, dan zal de Van Schaikstichting hem begeleiden bij het beheer. Het voordeel voor de SOK-leden is de goede bekendheid van de groeven, de goede contacten met de eigenaren maar vooral het beschikbaar komen van meer groeven voor onderzoek.

Hierbij veel dank aan alle mensen die aan dit gigantische project hebben mee gewerkt: Rik Bastiaens, Ger Beckers, Han Bochman, Ton Breuls, Jos Cobben, Walther van der Coelen, Nol Eliens, Simone Frissen, Ad Geraerds, Henri Geraerds, John Hageman, Norbert Hensing, Olav Hensing, Martin Hoogerwerf, Harm Hovens, Peter Jennekens, Wim Kneepkens, Erik Lamkin, Jan Laumen, Johan Moors, Jeffrey Orbons, Joep Orbons, Jo Pantekoeck, Cham Peters, Rian Pulles, Carla Ramaekers, Wil Ramaekers, Henk Ramakers, Myrra Rutten, Wim van Schaik, Guus Seegers, Ed Stevenhagen, Henk van Vliet, Luck Walschot, Jola Weiland, Marcel Weiland, Jean Weijers, Ger Wishaupt

Joep Orbons

Bestelformulier

Hierbij bestel ik ... exemplaren van het SOK-rapport „Inventarisatie van de ingangen van de Onderaardse kalksteengroeven in Nederland 2002-2004“

Naam: .....
Adres: .....
Postcode en woonplaats: .....
Land: .....
Handtekening: .....

Dit bestelformulier (of een kopie daarvan) opsturen naar het Natuurhistorisch Genootschap Limburg, t.a.v. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Groenhuis, Godsweerderstraat 2, 6041 GH Roermond.

Fantomen nemen vaste vorm aan

Op 14 januari j.l. hield ik op de goed bezochte SOK-avond een verhaal over het geologische verschijnsel "fantomen" en naar aanleiding daarvan schreef ik ook een stukje in de SOK-Info van maart. Bij beide gelegenheden deed ik een oproep: "Als u plekken weet met karst, en in het bijzonder horizontale karst, laat me dat dan a.u.b. weten". Dat heeft gewerkt! Ik kreeg namelijk al meteen op, en vlak na de ledenavond, diverse meldingen en uitnodigingen. Vervolgens ontving ik ook nog enkele reacties na het verschijnen van de SOK-Info (In feite zelfs nog vóór het verschijnen van het blad, want de opmaak-redacteur was de eerste die me mailde!). Intussen heb ik dus al een hele reeks groeven bezocht en veel karst (zelfs kleine 'echte' grotjes) én fantomen gezien. Het bleek overigens niet alleen voor mij interessant, want diegenen die mij op sleeptouw namen, zagen nu soms bepaalde fenomenen in 'hun' groeve voor de eerste keer, of op een heel andere manier. Ik wil hierbij iedereen nogmaals hartelijk bedanken voor hun reacties. En als iemand nog een tip heeft, is die uiteraard van harte welkom, aangezien ik zeker verder ga met dit onderzoek. (Van begin april tot eind juni ben ik echter in Engeland).

Herman de Swart, Koolstraat 56, 2312 PT Leiden, telefoon: 00 31 71 5236580,
e-mail: hermandeswart@casema.nl

Uitnodiging: Inventarisatieweekend 2005 in Noord-Limburg

Het jaarlijkse inventarisatieweekend zal dit jaar plaatsvinden in Noord-Limburg (dus niet zoals eerder gemeld in de Grensmaas). Het weekend zal plaatsvinden van vrijdag 10 tot en met zondag 12 juni. In grove lijn zal dit onderzoek worden uitgevoerd tussen de Maas en de provincie Noord-Brabant (de gemeente Venray, Meerlo-Wanssum en Horst aan de Maas).

Het inventarisatiegebied: We verblijven in het dorp Swolgen, direct ten noorden van het natuurgebied Tienrayssche en Swolgenderheide. In de omgeving van Venray liggen een aantal interessante bos- en heideterreinen zoals de Ballonzuilbossen, de Testrik, het Zwart Water, de Rouwkuilen, het Breewater en de Castenrayse Vennen. Maar ook het Peelrestant de Heidsche Peel zal zeker bezocht gaan worden en natuurlijk niet te vergeten de Boshuizerbergen en Landgoed Geijsteren. Verder zullen een aantal beekdalen (Loobeek en Grote Molenbeek) en oude Maasmeanders (Kaldenbroek bij Grubbenvorst en het Schuitwater bij Broekhuizen) worden bezocht. Een aantal interessante terreinen ligt in de directe omgeving van ons verblijf: de Swolgender Heide, de Galgenberg, het Schuitwater Megelsum en de Gubbels vijvers. Door de herinrichting van een aantal Maasuitewaarden tussen Venlo en Broekhuizen (plan Maascorridor) is het mogelijk om ook daar inventarisaties uit te voeren (herinrichting Maasuitewaarden, plan Maascorridor). Tijdens het weekend zal speciale aandacht worden besteed aan libellen, sprinkhanen en zoogdieren (dit in het kader van de nog uit te brengen verspreidingsatlassen).

Je kunt je opgeven of informatie verkrijgen bij het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Godswederstraat 2, 6041 GH ROERMOND, telefoon 0475-386470,
e-mail: bureau@nhgl.org

Bezoekers opgespoord: Frederik prins van Hessen Cassel

In een eerdere aflevering van "Bezoekers Opgespoord" (SOK-Info 83) besprak ik het opschrift van H. Joppen de Beegden, burgemeester van Maastricht. Pal naast dit opschrift staat, met hetzelfde jaartal, nóg een bekende bezoeker, althans voor hen die de geschiedenis van Maastricht goed kennen. Deze man die, gezien de plek van het opschrift, zeer waarschijnlijk de berg bezocht met de eerdergenoemde burgemeester, was Frederik, prins van Hessen-Cassel. Deze Frederik was de laatste militair gouverneur van Maastricht, ten tijde van de Franse belegering in het najaar van 1794. In dat jaar was hij 47 jaar oud en bij het aanvaarden van de vernoemde prestigieuze post had hij dus al een geslaagde militaire carrière achter de rug. Deze kleinzoon van de Engelse koning George II begon al op jonge leeftijd zijn loopbaan als houwdegen en was met 21 jaar (adel verplicht, nietwaar!) al

Generaal-majoor der cavalerie. Vier jaar later mocht hij zichzelf Generaal-luitenant noemen. In 1793 verdedigde hij samen met Franse vluchtelingen (uitgeweken Franse adel) de vesting Maastricht tegen de Franse belegeraars. Een maand later werd hij tot gouverneur van de stad benoemd. De Fransen ondernamen het jaar daarna wederom een poging de Nederlanden te overrompelen en vanaf september 1794 mocht Frederik de stad opnieuw tegen de Fransen verdedigen. De overmacht was dit maal te groot en de belegeraar dreigde de stad door middel van bombardementen op de knieën te dwingen. Uit angst voor de gevolgen voor de burgers, bood Frederik op 4 november overgave aan. Hij overleed in 1837 op hoge leeftijd te Frankfort aan de Main.

Frederik heeft blijkbaar samen met burgemeester Joppen de Beegden de berg bezocht, in hetzelfde jaar dat de stad door de Fransen ingenomen werd. Mogelijk hebben zij samen, op deze vooravond van de ondergang van het Ancien Regime, stad en ommelanden geïnspecteerd. Dit is echter slechts speculatie, de reden van het bezoek zullen wij waarschijnlijk nooit met zekerheid weten.

John Caris

Vleermuisgedragscode

Een van de belangrijkste bewoners van de groeven, zeker in de winter, is de vleermuis. Vleermuizen zijn mooi om te zien, zoals ze sereen hangen aan de kleinste richeltjes of weggekropen zitten in kieren en scheuren. Ze hebben dan helemaal niets van het vampieren-imago dat hen vaak wordt toegedicht. In de overwinteringsperiode van 1 oktober tot 1 april houden de SOK-leden altijd veel rekening met de vleermuizen, maar het is soms ook wel eens lastig om zo voorzichtig te moeten zijn in een groeve. Er werd in het verleden dan ook al veel gepraat over wat wel en niet kan met betrekking tot vleermuizen en groeven. Menigeen had hier zo zijn eigen ideeën over, maar men kwam niet tot een

algemeen geldende overeenstemming. Daarom is er vorig jaar een werkgroep gevormd waarin de SOK, de Van Schaïkstichting, de Zoogdierenwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap, de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming (VZZ) en de vleermuistelgroepen aan deelnamen. In enkele discussieronden heeft deze groep gepraat over allerlei "vleermuiszaken". Er werden daardoor bijvoorbeeld een aantal misverstanden tussen de SOK en de vleermuis mensen uit de wereld geholpen. Het belangrijkste resultaat van de discussie was echter, dat de groeveliefhebbers en de vleermuis liefhebbers er achterkwamen dat ze hetzelfde doel nastreven: behoud van de groeven met al hun waarden en dus ook de bescherming van de daar overwinterende vleermuizen. De discussies hebben uiteindelijk geleid tot een "Gedragscode" die door Ludy Verheggen en Joep Orbons werd opgeschreven. De code staat inmiddels op de websites van de SOK, de Van Schaïkstichting en de VZZ. Ook kan ze bij het secretariaat van de SOK of de Van Schaïkstichting worden opgevraagd.

Wat staat er nu in die gedragscode? Voornamelijk dingen die wij al wisten en meestal ook al in acht namen, maar waarvan het toch goed is dat ze nu zeer duidelijk omschreven vastliggen. Het jaar wordt in drie delen gesplitst: In het voorjaar en de zomer (1 april tot en met 1 augustus) zijn er geen of nauwelijks gebruiksbeperkingen. Als er dan nog vleermuizen aangetroffen worden, moeten die natuurlijk met rust gelaten worden. En verder mogen geen dingen gedaan worden die een groeve verslechteren voor de vleermuizen zoals vuurtjes stoken, etc. In het najaar (van 1 augustus tot 1 oktober) kunnen de normale activiteiten doorgaan. Omdat de vleermuizen in deze periode hun overwinteringplaatsen gaan zoeken, moeten er dan echter geen grootschalige werkzaamheden aan poorten e.d. meer plaatsvinden. In de winter vallen de groeven onder het regime „RUST!“. Dat wil zeggen dat de recreatieve bezoeken beperkt zijn tot één of twee per maand en dat er maar beperkt gebruik van petroleumvergassers mag worden gemaakt. Verder is de grootte van de bezoekende groepen beperkt en mogen er geen versturende werkzaamheden plaatsvinden. Normale beheerwerkzaamheden zoals controles kunnen wel gewoon doorgaan.

In de gedragscode zijn de groeven ingedeeld in drie categorieën die oplopen van "zeer gevoelig" tot "minder gevoelig". Afhankelijk van deze indeling zijn bepaalde maatregelen wat strikter. Verder wordt in de code aangegeven, dat over vleermuizen nog veel onbekend is en dat meer onderzoek dus zeer wenselijk is. SOK-leden mogen deze opmerking beschouwen als een uitnodiging (een oproep zelfs!) om vleermuisonderzoek te gaan doen. Voorstellen hiervoor kunnen worden ingediend bij de SOK en/of de Zoogdierenwerkgroep. De gedragscode geldt voor de groeven die door de SOK/Van Schaïkstichting beheerd worden. Wij hopen uiteraard dat andere groeve-eigenaren zich ook zullen gaan conformeren aan deze code.

Let wel: het bovenstaande was slechts een samenvatting van de gedragscode! Voor de complete tekst verwijs ik naar de eerder genoemde websites.

Met dank aan iedereen die meegewerkt heeft aan het opzetten van deze code.

Joep Orbons

grotlopen

uit het heden terug
in het verleden
weg nog uur meer weten

welke weg te gaan
wees wijs en zeker
houd de tijd in de hand

hoor het hart
in onwereldlijke stilte
is dit nu eenzaamheid

als regisseur van het
eigen dolend gaan
zelf verantwoordelijk zijn

een petroleumvergasser
suist als lichtend voorbeeld
de stilte weg

één groot aardrijkskundeboek
en op wanden staat
geschiedenis geschreven

holgezaagde zeebodem
waar mens en dier
tijdelijk te gast zijn

op ontdekkingsreis
lonkt en leidt
het fascinerend onbekende

steen en lucht
met vocht verzadigd
verfrissen

weer buiten
valt alles
even iets meer tegen

John Hageman

Oproep! Voorplaten s.v.p.!

De redactie van SOK-Info zit altijd weer verlegen om (verticale) foto's die als voorplaat kunnen dienen voor ons ledenblad: Kom op mensen! Velen van jullie fotograferen in groeven en het is toch maar een heel kleine moeite om iets op te sturen via de elektronische snelweg? Help ons s.v.p. om een fraai verzorgd blad te kunnen blijven maken!

Oproep: Groevewacht gezocht!

De Van Schaïkstichting huurt groeven van groeve-eigenaren. Iedere groeve heeft een beheerder die de toegang regelt en zorgt dat zijn groeve goed in orde blijft. Dit is al sinds 1981 zo en bevalt prima, gezien het respectabele aantal van vijftien groeven die inmiddels in beheer zijn bij onze stichting. Bij contacten met groeve-eigenaren is echter gebleken, dat meerdere van hen behoefte hebben aan een andere vorm van beheer. Het betreft mensen die zelf de groeve in beheer/gebruik hebben en daarbij alleen maar wat hulp nodig hebben. Het gaat in die gevallen meestal om kleine groeven die bijvoorbeeld bij particulieren in de achtertuin te vinden zijn. De Van Schaïkstichting wil deze eigenaren ook graag van dienst zijn en is daarom op zoek naar een SOK-lid dat als een soort "Groevewacht" deze groeven onder zijn hoede wil nemen. Deze Groevewacht heeft enkele taken: Eén of tweemaal per jaar tezamen met de eigenaar de groeve bezoeken. Als die eigenaar hulp nodig heeft, is de Groevewacht zijn eerste aanspreekpunt. SOK-leden die één van deze groeven willen bezoeken, kunnen daarvoor een verzoek indienen bij de Groevewacht. Die kan dan op zijn beurt weer een afspraak met de eigenaar maken. Aangezien de Groevewacht meerdere groeven onder zijn hoede zal hebben, is het voor hem een kans om niet één, maar verschillende groeven goed te leren kennen. Op dit moment zijn er diverse eigenaren die graag aan dit initiatief willen meedoen. De Groevewacht zal een functie binnen de Van Schaïkstichting zijn, die nog geheel vanuit het niets vorm gegeven moet worden en daarom zoeken we ditmaal dus vooral een inventief SOK-lid.

Kandidaten kunnen zich tot 1 juni 2005 schriftelijk of per e-mail bij het bestuur van de Van Schaïkstichting opgeven. Stichting ir. D.C. van Schaïk, Postbus 2235, 6201 HA Maastricht, info@vanschaikstichting.nl

Oproep! Wie tovert de verdwenen kapel tevoorschijn?

Mijn kapellenproject vordert gestaag en er wordt weer hard gewerkt aan een publicatie. Ik zoek momenteel foto's bij het thema "De verdwenen Kapellen van gangenstelsel Slavante" en met name van de kapel die in een wat hoger gelegen gang in de Zak van Francken lag, van een tekening van het klooster Slavante uit 1640, van de diverse tekeningen van de vier verdwaalde monniken en van de "Hemel" en de "Hel". Ook informatie over de kapellen die ik reeds in SOK-Mededelingen beschreef, is nog altijd zeer welkom. Misschien dat iemand onjuistheden aantrof in de betreffende artikelen, aanvullingen daarop heeft, of mij nog nieuw (oud!) beeldmateriaal kan leveren? Ik houd mij in al die gevallen zeer aanbevelen!

Fons Leunissen

Oproep: Hulp gevraagd bij samenstellen mergelgrotten-website!

Wie kent het internet nog niet! Al heel vroeg in het bestaan van het internet was de SOK erbij en momenteel heeft die een prima website waarop veel informatie over de studiegroep te vinden is. Ook de Van Schaïkstichting heeft nu een eigen site met daarop informatie over het beheer van groeven. Daarnaast hebben meerdere leden sites met "mergelgroeve-onderwerpen", waarbij iedereen natuurlijk vooral de nadruk legt op de zaken waar hij of zij mee bezig is. Alles bij elkaar dus een grote bron van informatie over mergelgroeven.

Toch ontbreekt er nog iets!. Namelijk een website met zeer algemene weetjes over mergelgroeven, die zich richt op kinderen tussen 10 en 16 jaar, maar die tevens interessant is voor volwassenen. Puur informatief, met leuke foto's en gegevens, die men kan gebruiken voor een werkstuk of louter om de nieuwsgierigheid te bevredigen. Bij de SOK en bij de Van Schaïkstichting komen namelijk regelmatig verzoeken binnen voor gegevens voor een werkstuk of zo. Het beantwoorden van die vragen kost veel tijd van de bestuursleden en het is dus wenselijk dat er een geschikte website komt waarin degelijke gevallen naar verwezen kan worden. Zowel het SOK-bestuur als het bestuur van de Van Schaïkstichting hebben het al vaker over zo'n site gehad, maar het is er nooit van gekomen. Ik neem dus nu maar het initiatief namens de SOK en de Van Schaïkstichting en zou daarbij graag hulp hebben van SOK-leden.

Hoe willen wij deze website gaan opzetten?

- Het wordt een site met een eigen domeinnaam. Ze staat los van de SOK of de Van Schaïkstichting, maar daar wordt uiteraard wel naar verwezen.
- Ondergetekende zal de redactie van de site op zich nemen.
- Het wordt een vraag-antwoord-site. De bezoekers komen immers altijd met vragen en dat zijn meestal dezelfde (welbekend bij de gidsen!). Door deze vragen op een rijtje te zetten en op elk daarvan een pagina met een antwoord op te laten aansluiten, kunnen we op eenvoudige wijze veel informatie geven.
- Om het werk te verdelen en alle "antwoorden" goed te krijgen, willen wij de "vragen" verdelen onder de SOK-leden. Ieder SOK-lid kan dus een "vraag" of "thema" kiezen en daarover een boeiend stukje schrijven met foto's, tekeningen, schema's, literatuurverwijzingen, etc, etc. Zodra een "vraag" of "thema" af is, zal ze door de redactie worden toegevoegd aan de website.
- We beginnen met een aantal simpele vragen en zullen dan verder uitbouwen, naarmate er meer materiaal voorhanden komt.

Als voorbeeld is er een voorstel-website, die verre van af is, maar toch een goed beeld geeft van wat wij in gedachte hebben. Kijk maar eens op www.vanschaikstichting.nl/mergelgrot/index.html. Alleen de vragen "Zijn er jeugdboeken over mergelgrotten?" en "Leven er ook dieren in de mergelgrotten?" zijn hier alvast een beetje uitgewerkt. De rest is voorlopig slechts in één zinnetje afgedaan. Daarom nu mijn oproep: Wie wil er een vraag of thema uitwerken? Als voorbeeld hier enkele vragen: Wat zijn mergelgrotten? - Hoe zijn mergelgrotten ontstaan? Wat is mergel? - Waar zijn de mergelgrotten? - Hoe oud zijn de mergelgrotten? - Welke gereedschappen werden vroeger gebruikt? - Wat is er te zien in mergelgrotten? - Leven er ook dieren in mergelgrotten? - Kunnen mergelgrotten instorten? - Kun je verdwalen in mergelgrotten? - Hoeveel kilometer gang hebben de mergelgrotten? - Zijn er jeugdboeken over mergelgrotten? - Zijn

er webpagina's met meer informatie? - Kunnen wij mergelgrotten bezoeken? Dit is maar een greep uit de vele thema's en vragen die mogelijk zijn. Weet je zelf nog iets dat je wilt uitwerken en dat dus niet in dit lijstje voorkomt, stuur dat dan s.v.p. in. Wil je meedoen? Neem dan contact op met mij (Telefoon: 043-3618793 of j.orbons@xs4all.nl) en dan gaan we samen werk maken van deze leuke website.

Joep Orbons

Oproep! Materiaal gezocht voor promotie-onderzoek

Ten behoeve van mijn promotie-onderzoek naar de geschiedenis van de Zuid-Limburgse mergelgroeven wil ik graag een inventarisatie maken van antiek blokbrekersgereedschap dat zich in de collecties van SOK-leden bevindt. Ook aanverwante zaken die met de ontginning te maken hebben, zoals olielampjes en dergelijke, hebben mijn aandacht. Mijn speciale interesse gaat uit naar objecten waarvan het vermoeden bestaat dat ze écht oud zijn: van vóór 1800 bijvoorbeeld. Ik wil alle verzamelaars dan ook hierbij gaarne verzoeken om mij foto's te sturen van dit soort objecten. Het is de bedoeling dat in mijn proefschrift ook een hoofdstuk wordt opgenomen over blokbrekersgereedschap en ontginnings-technieken. De objecten die ik gebruik in het proefschrift zullen natuurlijk worden vermeld onder bronvermelding van de eigenaars. Ik ben verder ook erg geïnteresseerd in bronnenmateriaal (archiefmateriaal of opschriften in groeves) dat verwijst naar de mergelwinning van vóór het jaar 1600. Wellicht zijn er leden die dit soort van vermeldingen in hun collecties hebben. Graag ontvang ik dan een foto, kopie of een inventarisnummer van het betreffende archiefstuk. Ik ben erg benieuwd! In ieder geval alvast mijn dank aan diegenen die zullen reageren op deze oproep. Reacties kunnen gestuurd worden naar: Jacquo Silvertant, Akerstraat 14/C, 6221 CL Maastricht of per e-mail naar: jacquo@tele2.nl

Jacquo Silvertant,

Foto's van oude tekeningen in Caestertgroeve nu op internet

In het kader van Henk Blaauws onderzoek van de Middeleeuwse tekeningen in de Caestertgroeve, is er een hele serie foto's van die tekeningen gemaakt. Na alle hulp van een flink aantal SOK-leden, de Civiele Bescherming van de gemeente Riemst en anderen, wilde ik jullie deze foto's niet onthouden. Ze zijn nu dus te bekijken op <http://home.planet.nl/~spuis000/Caestert/> Je kunt ook naar www.spuisers.nl gaan en achter de URL die je dan ziet "Caestert" typen) Desgewenst kunnen de foto's ook besteld worden, zie de site voor meer info.

Jean Jacques Spuisers, Nieuwstraat 29, 6333 AN Schimmert, telefoon: 06 222 39 280, e-mail: info@spuisers.nl

Het Koeleboschdal

Er is door SOK-leden al een aantal malen iets gepubliceerd over de Koeleboschgroeve. Deze bevindt zich, naar men wel zal weten, oostelijk van het dorpje Bemelen. Ik herinner mij de wandelingen in de dertiger jaren, toen mijn vader en dr. Heymans de toentertijd zeer bijzondere plantengroei bestudeerden in het dal. Een deel daarvan bestaat tegenwoordig overigens nog steeds. Ook de in het dal gelegen Koeleboschgroeve was reeds in het verleden een gewild object van studie,

vooral voor de vleermuisonderzoekers uit Utrecht. Er werd toen al vanalles verteld over het ontstaan van het dal, maar ik kan mij niet herinneren dat er daarover serieuze historische gegevens bekend waren. Mijn ouders kregen echter in de tweede helft van de dertiger jaren een historische antieke kaart uit 1632: "De belegering van Maastricht door Frederik Hendrik in 1632" (de veldtocht langs de Maas). Toen ik onlangs die kaart nog eens moest bestuderen voor bepaalde details, viel mij toevallig ook iets op dat ik nog niet eerder had opgemerkt: Op de kaart stroomt, vlak bij de Hoge Brug Poort van Wijk, een klein riviertje de stad binnen, dat dient voor de watervoorziening van de vestingwerken. Het is goed te zien dat deze "Koelebosch-rivier" haar oorsprong heeft in Sibbe- Vilt en op de rest van het beboste plateau. Als je heden ten dage de schep in de bodem van het Koeleboschdal zou steken, vind je al op een halve meter diepte grondwater.

Dat was maar één van de vele gegevens die de kaart biedt, want er zijn ook talloze andere interessante dingen op te zien. Zo is bijvoorbeeld het dorpje "Scharen" (Scharn) afgebeeld, waar mijn familie tientallen jaren heeft gewoond en is helemaal rechtsonder, bij het dorpje Heugem, de schipbrug te zien die tijdens het beleg de Maas afsloot.

Wim van Schaik

Een oude beschrijving van Sint-Pietersberg

In 1839 verscheen in Leipzig bij uitgeverij Wilhelm Nauck het boekwerk "Ben Nussa's, des Abgeandten von Abdl-Kadr, Briefe über Frankreich, Holland, Belgien und England. Frei nach dem Beduinischen von August Jäger". Ben Nussa bezocht Maastricht in 1830, vlak na de Belgische opstand, en schreef dat Nederland en België nog steeds ruzie maakten over de stad. Volgens hem hadden de overwegend katholieke en Franssprekende inwoners liever tot België behoord, maar was hen gewoonweg niets gevraagd. Dat Maastricht "Hollands" was geworden, was tijdens de Conferentie van Londen beslist door vijf oude zwakke mannen, die echter wél vijf machtige rijken en meerdere miljoenen bajonetten achter zich wisten, waardoor ze natuurlijk altijd gelijk hadden! De correspondent van de kalief schreef verder:

Ich besah in Mastricht die Festungwerke, die Schleuszen, mehrere fabriken und vor allen die Citadelle auf den St. Petersberge, wohl eben so fest, als das Kaiserfort bei Algier und gleich diesem die unterliegende Stadt beherrschend. Sehr merkwürdig ist der ungeheure Steinbruch, zu welchem der Eingang unter dem Petersberg befindlich ist und welcher einen Umfang von Zwölf stunden hat. Das Innere besteht aus hallen und Wegen, deren Zahl auf Zwanzigtausend angegeben wird, ruht auf viereckigen Pfeilern, hat Brunnen, Luft- und Lichtlöcher und diente bei belagerungen und in Kriegen häufig den Bewohnern Mastrichts und der Umgegend als sicherer Zufluchtstsort.

Fons Leunissen

Nieuws van Caestert.net

De Caestertwebsite is geheel vernieuwd. Jullie hebben lang moeten wachten op een update. De reden hiervoor is, zoals de meesten van jullie wel zullen weten, dat ik de laatste maanden bezig ben geweest met héél veel bergzaken die een hogere prioriteit hadden. Daardoor werd de website een beetje verwaarloosd. Ik was al snel tot de ontdekking gekomen dat de Caestertwebsite door velen, binnen en buiten de SOK, zeer gewaardeerd werd. Ik kreeg dan ook geregeld vragen of er nog iets mee gebeurde. Na lang aarzelen besloot ik dus om de website nieuw leven in te blazen. Toen ik eindelijk zo ver was en tijd had vrijgemaakt om aan de site te werken, bedacht ik dat ik net zo goed opnieuw kon beginnen. Want echt tevreden over de oude site was ik niet. Eén van de redenen voor mijn ontevredenheid was dat, ondanks de toezeggingen van velen, er op een enkele uitzondering na niemand bereid was om een bijdrage te leveren voor de site. Ik moest dus kennelijk alles zelf gaan doen in de toekomst. Dus nog meer tijd in bergzaken steken! Dat mijn vriendin hier bijzonder gelukkig mee is, spreekt vanzelf. Zij stelde onlangs zelfs voor om op mijn werkkamer een bed neer te zetten, zodat ik helemaal niet meer werd gestoord en me volledig kon overgeven aan mijn hobby. Dit advies hou ik nog in beraad.

Op de website caestert.net zie je het resultaat van mijn nieuwe poging. Ik wil de opzet nu veel breder maken dan voorheen. Momenteel heb ik er dus ook items als een logboek, een pagina met oude Ansichtkaarten en nog een boel andere dingen op staan. Ik zou zeggen.....neem eens een kijkje. Misschien wil je dan zelfs alsnog een bijdrage leveren...

Rob Heckers

MEET THE UNDERGROUND PRESS

“Werkelozen aan de slag in mergelbouw” (*Dagblad de Limburger van 4 februari 2005*): De gemeente Valkenburg is in gesprek met bouwbedrijf **COPPE** in Houthem, dat gespecialiseerd is in mergelrestauraties en werkelozen werkervaring wil laten opdoen bij de renovatie van gebouwen, die uit mergel zijn opgetrokken.

“Opname van kortfilm in grotten van Lindenstraat” (*Het Belang van Limburg van 10 februari 2005*): Het theatergezelschap Ozzy gaat een kortfilm maken in de Groeve onder de **LINDESTRAA**T in Zichen. De film “Licht” zal voorgesteld worden op het filmfestival in Antwerpen. Er zijn ook plannen voor een langspeelfilm over het leven boven en in de broze mergelberg.

“Nieuwe agenten civiele bescherming op oefening” (*HBvL van 15 februari 2005*): Twaalf nieuwe agenten van de civiele bescherming voerden een fictieve reddingsoefening uit in **CAESTERT**. Onder andere werd de techniek van “verticale redding” geoefend, die gebruikt wordt om slachtoffers langs smalle luchtpijpen naar boven te hijsen. De Hulpdienst Groeven Riemst zorgde voor de veilige begeleiding.

“Mergel zagen in Limburgse heuvels”, “Elke dag 90 centimeter dieper de berg in” (*NRC-Handelsblad van 17 februari 2005*): Eindelijk weer eens een prachtig artikel over het wezenlijke: het blokbreken. Peter en Jos **KLEYNEN** zijn uitgebreid aan het woord tijdens hun werkzaamheden in de **SIBBERGROEVE**. De verslaggever heeft zijn huiswerk goed gedaan, want het is een serieus artikel (met twee prachtige foto’s) waarin het werk van de blokbreker van toen en nu uitvoerig wordt belicht. Zonder sensatie en met betrouwbare details. Niets nieuws voor de verstokte bergloper, maar voor het brede lezerspubliek zeer informatief!

“Ingemetseld” (*DdL van 26 februari 2005*): Maastricht was in 2004 gastheer van zeven Europese vergaderingen in het kader van het Nederlandse EG-voorzitterschap. Na afloop zetten alle deelnemers als herinnering hun handtekening op mergeltableaus, die werden ingemetseld in de grotten bij Château **NEERCANNE**.

“Rembrandt met vliegjes in de Pietersberg” (*DdL van 26 maart 2005*): De bekende kluis in **NOORD** herbergde in WO II niet alleen de Nachtwacht en andere beroemde schilderijen, maar ook een wasmand met vliegjes. Dit was de belangrijke collectie van wereldbekende verzamelaars, die in het Natuurhistorisch Museum te Maastricht thuishoorde. De Duitsers hadden hiervoor een bijzondere belangstelling en om te voorkomen dat ze werd afgevoerd naar Duitsland, werd ze met een list opgeborgen in de kluis. Het Museum wijdt er een tentoonstelling aan.

“Kluis Pietersberg in mei open” (*DdL van 26 maart 2005*): De reeds vernoemde KLUIS gaat in mei open voor het publiek. De juiste datum is nog niet bekend, maar geprobeerd wordt de ceremonie op of rond Bevrijdingsdag te laten plaatsvinden. Op panelen wordt de geschiedenis van de kunstopslag in WO II verteld. De exploitatie komt in handen van de VVV Maastricht.

"Dode bij instorting in Cannerberg" (DdL), **"Drama in grot"** (Telegraaf), **"Man sterft na instorting"** (Het nieuwsblad), **"Dodelijk ongeluk in mergelgrot"** (Algemeen Dagblad) en **"Dode bij verwijderen van asbest Cannerberg"** (HBvL, alle van 6 april 2005): Op deze dag werd Limburg opgeschrikt door een dodelijk ongeluk in de Cannerberg. Werknemers van Mergelbedrijf F. Rouwet waren rond 16.00 uur bezig met het controleren van gevaarlijk geachte delen van het gangenstelsel, als voorbereiding op de uiteindelijke asbestsanering. Bij het controleren van een zogenaamd "wak" kwam dit plotseling naar beneden en bedolf een 55-jarige werknemer uit Banholt. Hij was op slag dood. Pas uren later kon het slachtoffer worden geborgen.

"Lichaam vijf uur na instorting in grot geborgen" (DdL van 7 april 2005): Ruim vijf uur na de instorting is het slachtoffer geborgen. Direct na het ongeluk probeerden zijn collega's hem te bevrijden door het grote stuk mergel kapot te slaan, maar hun hulp kwam te laat.

"Hoe groot is instortingsgevaar in Belgische mergelgrotten?" (De Standaard van 7 april 2005): Na zo'n verschrikkelijk ongeluk volgen onvermijdelijk de achtergrondverhalen over mogelijke onveiligheid van de groeven. Het antwoord op de vraag wordt gegeven door Philippe **DUCHATEAU** van de gemeente Riemst: *"De kans is zeer klein. Het onveilige deel van de grotten is niet toegankelijk en delen die toeristen wel kunnen bezoeken, worden drie keer per jaar gecontroleerd"*.

Met dank aan onze trouwe correspondenten Philippe Duchateau, Ed De Grood, Peter Houben, Johan Janssen, Gilberte Nicolaes, Jan Peumans en Aldo Voûte. Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@skynet.be

Rectificatie

[aanpassing verwerkt]

Het fragment in de SOK-info 114 afkomstig uit de *"Officieële gids met Wandelkaart van het Geuldal-Valkenburg"*, werd niet door Henri Ceha ingestuurd, maar door Hub Geurts.

Fotoverantwoording

De foto bij het artikel over het groeve-ingangen rapport werd door Joep Orbons gemaakt.

Niet vergeten!

Vrijdag 13 mei ledenavond in het Natuurhistorisch Museum Maastricht, aanvang 19.30 uur!

Groeven in beheer bij de SOK danwel de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisaties hebben een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve.

Voor het betreden van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder:

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en/of vernielingen aan een van de groeven dit direkt melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2^e Olav Hensing, Technische Commissie: 043 - 321 84 73.

3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting of de SOK. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 2.

De SOK en de Van Schaikstichting stellen zich ten doel dat de afsluiting van de groeve binnen 24 uur hersteld is.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Wilfred Schoenmakers	043-344 07 41
Flesschenberg	Jan Laumen	043-364 18 03
Gewandgroeven	Hub Geurts	043-601 24 16
Heerderberg	Henk Ramakers	043-407 19 64
Heideberggroeve	Hub Geurts	043-601 24 16
Houbenbergske	Erik Honée/Marc Koch	043-325 61 10
Groeve de Keel	Luc Walschot	00-3212 44 13 50
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers	043-364 52 39
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	00-3243 81 13 73
Nieuwe groeve	Han Bochman	043-601 01 58
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg	John Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve	Peter Jennekens	043-364 84 89
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-347 25 60

De Sint Pietersberg:

De Sint Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg en het Noordelijk Gangenstelsel. Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK. Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, Bergerstraat 163, 6226 BC Maastricht, telefoon: 06-558 25 192.

De S.O.K.-Info
is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.